

PEDAGOGIK AKMEOLOGIYA

xalqaro ilmiy-metodik jurnal

3(32)

2026

ISSN 2181-3787
E-ISSN 2181-3795

“PEDAGOGIK AKMEOLOGIYA”
xalqaro ilmiy-metodik jurnal

«ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АКМЕОЛОГИЯ»
международный научно-методический журнал

“PEDAGOGICAL ACMEOLOGY”
international scientific-methodical journal

№3(32) 2026

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi
huzuridagi OAK Rayosatining 2023-yil 5-maydagi 337-qarori bilan **07.00.00 -
tarix, 13.00.00 - pedagogika, 19.00.00 - psixologiya** fanlari bo‘yicha
dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo‘lgan
zaruriy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

6 Sharopova Zarnigor Tolib qizi. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda matn tahlili va savol-javob strategiyalarining o'zaro uyg'unligi	144
Berdiyeva Dilafruz Shuxratovna. Rahbarning maktabgacha ta'lim tashkilotini boshqarishda shaxsiy kompetentsiyasini rivojlantirishning asosiy xususiyatlari.....	148
G'aybulloeva Yulduz Mexriddinovna. Boshlang'ich ta'limda xorijiy pedagogik tajribalarning o'rni	152
Normurotova Aziza Karim qizi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida sel texnologiyasi asosida milliy qadriyatlarni takomillashtirishning didaktik asoslari.....	156
Xalilova Nasiba Djamolovna. Kollaborativ o'qitish metodikasini takomillashtirish strategiyalari	160
Xo'jamberdiyeva Sarvinoz Keldiyarovna. Muammoli o'qitish metodikasi orqali divergent tafakkurni shakllantirish	164
Niyozova Sitora Davronovna. Maktabgacha ta'lim tashkilotining kichik guruhida sog'lom turmush tarzini rivojlantirish	168
Sharipova Zilola Sharofitdin qizi. Tarbiya faniga oid pedagogik atamalar lug'atini tuzishning lingvodidaktik asoslari	173
Rajabova Muhayyo G'aybullayevna. Nutq nuqsoni mavjud bo'lgan bolalarni o'qitish va tarbiyalash pedagogik muammo sifatida.....	177
Axmadova Azizabonu Chori qizi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarda qadriyatli yondashuvning o'rni va ahamiyati.....	180

PSIXOLOGIYA 185

Oymatova Dilorom Ruzimurotovna. Emotsional intellektning kognitiv va nokognitiv o'zgaruvchilar o'rtasidagi gender tafovutlari	185
Rasulova Iroda Mansurovna. Oilaviy munosabat tizimining zo'rovonlikka moyillik xulq-atvoriga ta'siri	190
Jabborova Malohat Azimovna. Talaba muvaffaqiyati: motivatsiya va o'zini boshqarish integratsiyasi.....	197
Sherzod Shuxratovich Boboyorov, Ramazonov Jahongir Djalolovich. Bo'lajak sport murabbiylarida kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish xususiyatlari	201
Xodjayeva Dilnovoz Djumoyevna. Ixtisoslashtirilgan maktablarda o'quv motivatsiyasini oshirishning psixologik-pedagogik usullari	208
Adashova Guljaxon Muxammadjonovna. Talabalarda kognitiv kompetensiyalarini rivojlantirishning psixologik aspektlari.....	213
Karimova Mexriniso Djamshidovna. Pedagogical-psychological foundations of implementing inclusive education in Uzbekistan.....	217
Ismoilova Dildora Qilichevna. O'smirlik davrida emotsional intellekt tuzilmasidagi gender farqlar	222
Ismatova Nigina Baxodirovna. Bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik sikl fanlar integratsiyasi vositasida kasbga qiziqishlarini rivojlantirish	228
Imomaddinova Muhayyo Rashidbek qizi. Jamiyatda xotin-qizlarning o'rni va ahamiyati	234

FILOLOGIYA..... 237

Mapruza Embergenova. O'zbek va qoraqalpoq tillarini integratsiyalashgan holda o'qitishda raqamli texnologiyalarning o'rni.....	237
Khalilova Lenie Fevziyevna. Developing dialogue skills using artificial intelligence based exercises	243
Zokirova Sitorabonu Shokirjonovna. Sun'iy intellekt texnologiyalari rivojlanishining nazariy asoslari.....	246
Ikramova Nigina Aminovna. Innovative pedagogical technologies in preschool education: theoretical foundations and experimental analysis.....	249
Ikramova Aziza Aminovna. Innovative methodology for assessing english language proficiency based on artificial intelligence technologies in higher education	255

KOLLABORATIV O'QITISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH STRATEGIYALARI

Annotatsiya. Ushbu maqolada kollaborativ o'qitish metodikasini takomillashtirish masalalari zamonaviy pedagogik nazariya va oliy ta'lim amaliyoti nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi. Ilmiy adabiyotlar va metodik manbalar tahliliga ko'ra, kollaborativ o'qitish talabalarni faol o'rganishga jalb etish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish hamda bilimlarni ijtimoiy muloqot orqali chuqur o'zlashtirishga xizmat qiluvchi samarali pedagogik yondashuv hisoblanadi. Biroq amaliyotda kollaborativ o'qitishni tashkil etish ko'pincha metodik rejalashtirishning yetarli emasligi, topshiriqlar dizaynining puxta ishlab chiqilmaganligi va baholash mexanizmlarining nomukammalligi bilan bog'liq muammolarni keltirib chiqarmoqda. Maqolada kollaborativ o'qitish metodikasini takomillashtirishning strategik yo'nalishlari: o'quv topshiriqlarini maqsadli loyihalash, guruh faoliyatini samarali tashkil etish, o'qituvchining fasilitatorlik rolini kuchaytirish hamda raqamli texnologiyalarni integratsiya qilish masalalari yoritiladi.

Kalit so'zlar: kollaborativ o'qitish, metodika, strategiya, o'quv topshirig'i dizayni, guruhli ta'lim, ta'lim sifati.

СТРАТЕГИИ УЛУЧШЕНИЯ МЕТОДИКИ КОЛЛАБОРАТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ

Аннотация. В статье анализируются теоретические и практические аспекты совершенствования методики коллаборативного обучения. На основе анализа современных научных и методических источников коллаборативное обучение рассматривается как эффективный педагогический подход, способствующий активному вовлечению студентов, развитию критического мышления и глубокому усвоению знаний через социальное взаимодействие. Вместе с тем в практике высшего образования выявляются проблемы, связанные с недостаточной методической проработкой заданий, организацией групповой деятельности и системой оценивания. В статье определяются стратегические направления совершенствования методики коллаборативного обучения, направленные на повышение качества образовательного процесса.

Ключевые слова: коллаборативное обучение, методика, стратегия, групповая работа, качество образования.

STRATEGIES FOR IMPROVING COLLABORATIVE TEACHING METHODOLOGY

Annotation. This article examines theoretical and practical aspects of improving collaborative learning methodology. Based on the analysis of contemporary scientific and methodological sources, collaborative learning is viewed as an effective pedagogical approach that promotes student engagement, critical thinking, and deep learning through social interaction. However, higher education practice reveals methodological challenges related to task design, group organization, and assessment mechanisms. The paper identifies strategic directions for improving collaborative learning methodology aimed at enhancing the quality of education.

Keywords: collaborative learning, methodology, strategy, instructional design, group learning.

Zamonaviy oliy ta'lim tizimi globallashtirish, raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi hamda mehnat bozori ehtiyojlarining o'zgarishi sharoitida sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarilmoqda. Bugungi kunda ta'lim jarayonida asosiy e'tibor faqat bilimlarni uzatishga emas,

balki talabalarda mustaqil va tanqidiy fikrlash, muammolarni birgalikda hal etish, samarali muloqot va hamkorlik kompetensiyalarini shakllantirishga qaratilmoqda. Ushbu vazifalarni amalga oshirishda talabaning faol ishtirokiga asoslangan pedagogik yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etadi. Shunday yondashuvlardan biri sifatida kollaborativ o'qitish zamonaviy ta'lim paradigmasida muhim o'rin egallab, u talabalarni kichik guruhlarda hamkorlikda ishlashga, bilimlarni ijtimoiy muloqot orqali birgalikda yaratishga va o'rganish jarayonida faol sub'ektga aylanishga xizmat qiladi. Ilmiy tadqiqotlarda kollaborativ o'qitish ijtimoiy konstruktivizm g'oyalariga tayangan holda, bilimni tayyor shaklda emas, balki muhokama va kelishuv jarayonida shakllanuvchi hodisa sifatida talqin etiladi.

Biroq ta'lim amaliyoti shuni ko'rsatadiki, kollaborativ o'qitishni joriy etish har doim ham kutilgan natijalarni bermaydi. Ko'plab hollarda ushbu yondashuv faqat talabalarning guruhlariga bo'linishi bilan cheklanib, mashg'ulotlar metodik jihatdan yetarlicha asoslanmagan holda tashkil etiladi. Natijada guruh ichida faollikning notekis taqsimlanishi, ayrim talabalarning passiv ishtiroki, mas'uliyatning pasayishi va ta'lim natijalarining sustligi kabi muammolar yuzaga keladi. Bu holat kollaborativ o'qitish metodikasini chuqur ilmiy asosda qayta ko'rib chiqish va uni strategik yondashuvlar asosida takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi. Shu sababli o'quv topshiriqlarini metodik jihatdan to'g'ri loyihalash, guruh faoliyatini samarali tashkil etish, o'qituvchining fasilitatorlik rolini kuchaytirish hamda zamonaviy pedagogik va raqamli texnologiyalarni kollaborativ o'qitish jarayoniga integratsiya qilish masalalari dolzarb ilmiy-pedagogik muammo sifatida namoyon bo'lmoqda.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi zamonaviy oliy ta'lim sharoitida kollaborativ o'qitish metodikasini takomillashtirishning ilmiy-nazariy va metodik asoslarini aniqlash hamda ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga qaratilgan strategik yondashuvlarni ishlab chiqishdan iboratdir. Tadqiqot kollaborativ o'qitishni faqat talabalarning guruhlariga bo'linishi sifatida emas, balki puxta rejalashtirilgan, metodik jihatdan asoslangan va ta'limiy maqsadlarga yo'naltirilgan yaxlit pedagogik jarayon sifatida talqin etishga yo'naltirilgan. Shu nuqtai nazardan, kollaborativ o'qitishning didaktik imkoniyatlarini ochib berish, uning nazariy asoslari bilan amaliy tatbiqi o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'minlash tadqiqotning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

Ushbu maqsadga erishish jarayonida tadqiqot bir qator o'zaro bog'liq vazifalarni hal etishni nazarda tutadi. Jumladan, kollaborativ o'qitish va kooperativ o'qitish tushunchalarini pedagogik mazmuni va metodik xususiyatlari nuqtai nazaridan tahlil qilish, kollaborativ o'qitish metodikasining ijtimoiy-konstruktivistik asoslarini aniqlash hamda uning zamonaviy ta'lim paradigmasidagi o'rini belgilash muhim vazifa sifatida qaraladi. Shuningdek, o'quv topshiriqlarini metodik jihatdan loyihalash, guruh faoliyatini tashkil etish, o'qituvchi va talaba rollarini qayta belgilash hamda baholash mexanizmlarini metodik jarayonga integratsiya qilish orqali kollaborativ o'qitish metodikasini takomillashtirish yo'llarini asoslash tadqiqotning muhim vazifalaridan biridir. Tadqiqot davomida raqamli texnologiyalar va onlayn hamkorlik vositalarining kollaborativ o'qitish jarayonidagi o'rni ham tahlil qilinib, ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri ilmiy asosda yoritiladi. Natijada, olingan xulosalar asosida oliy ta'lim amaliyoti uchun metodik tavsiyalar ishlab chiqish va kollaborativ o'qitishni samarali joriy etishga xizmat qiluvchi strategik modelni taklif etish mazkur tadqiqotning yakuniy vazifasi sifatida belgilanadi.

Mazkur tadqiqot kollaborativ o'qitish metodikasini takomillashtirish strategiyalarini ilmiy asosda tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, unda tizimli va kompleks yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida kollaborativ o'qitish pedagogik hodisa sifatida yaxlit tizim doirasida ko'rib chiqilib, uning nazariy asoslari, metodik mexanizmlari va ta'lim amaliyotidagi tatbiqi o'zaro bog'liqlikda tahlil qilindi. Ushbu yondashuv kollaborativ o'qitishni alohida metod emas, balki ta'lim jarayonining muhim strategik elementi sifatida baholash imkonini berdi.

Tadqiqotda asosiy metodlar sifatida tizimli-tahliliy, komparativ va adabiyotlar tahlili metodlaridan foydalanildi. Tizimli tahlil yordamida kollaborativ o'qitish metodikasining asosiy komponentlari, jumladan, o'quv topshiriqlarini loyihalash, guruh faoliyatini tashkil etish hamda o'qituvchi va talaba rollari o'rganildi. Komparativ tahlil orqali kollaborativ va kooperativ o'qitish

yondashuvlari o'rtasidagi metodik farqlar aniqlanib, ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri solishtirildi. Ilmiy adabiyotlar va metodik manbalarni tahlil qilish asosida kollaborativ o'qitish metodikasini takomillashtirishga qaratilgan strategik yo'nalishlar belgilandi.

So'nggi yillardagi pedagogik tadqiqotlar kollaborativ o'qitishni bilimlarni ijtimoiy muloqot va birgalikdagi faoliyat orqali egallashga yo'naltirilgan samarali yondashuv sifatida e'tirof etmoqda. Xususan, Bruffee kollaborativ o'qitishni ijtimoiy konstruktivizm nazariyasi bilan bog'lab, bilimlar talabalarning o'zaro muloqoti jarayonida shakllanishini asoslaydi. Bu yondashuvga ko'ra, kollaborativ o'qitish metodikasini takomillashtirish talabalarning faol ishtirokini va mazmunli muloqotini ta'minlaydigan pedagogik sharoitlarni yaratishni talab etadi [5;b-240].

Metodik jihatdan samarali kollaborativ o'qitish, eng avvalo, o'quv topshiriqlarining puxta loyihalangan bo'lishiga bog'liq. Barkley, Major va Cross ta'kidlaganidek, kollaborativ topshiriqlar aniq maqsadga yo'naltirilgan, muammoli va ochiq xarakterga ega bo'lishi lozim. Bunday topshiriqlar talabalarni mustaqil va tanqidiy fikrlashga undab, guruh a'zolari o'rtasida o'zaro bog'liqlikni kuchaytiradi hamda bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, kollaborativ o'qitish metodikasining samaradorligi guruh faoliyatini qanday tashkil etilishiga ham bevosita bog'liqdir [1;b-416]. Johnson va Johnson, shuningdek Slavin tadqiqotlarida guruh ishining muvaffaqiyati ijobiy o'zaro bog'liqlik, individual mas'uliyat va faol muloqot mavjud bo'lgan sharoitda ta'minlanishi qayd etiladi. Demak, guruh tarkibi va vazifalarini o'quv maqsadlariga mos holda belgilash metodikani takomillashtirishning muhim omili hisoblanadi [6;b-118].

An'anaviy ta'limdan farqli o'laroq, kollaborativ o'qitishda o'qituvchining roli tubdan o'zgaradi. Biggs va Tang fikriga ko'ra, o'qituvchi bilim beruvchi emas, balki o'rganish jarayonini boshqaruvchi va yo'naltiruvchi fasilitator sifatida faoliyat yuritishi lozim. O'qituvchining bunday roli talabalarni muhokamaga jalb etish, fikr almashuvini rag'batlantirish va o'quv jarayonida mustaqillikni rivojlantirishga xizmat qiladi [2;b-389]. Zamonaviy ta'lim sharoitida kollaborativ o'qitish metodikasini takomillashtirish masalasi raqamli texnologiyalarni integratsiya qilish bilan ham uzviy bog'liqdir. Tadqiqotlarda onlayn platformalar, virtual muhokama vositalari va elektron hamkorlik muhiti talabalarning birgalikdagi faoliyatini qo'llab-quvvatlashi va o'quv jarayonining moslashuvchanligini oshirishi ta'kidlanadi. Bu esa kollaborativ o'qitishning imkoniyatlarini yanada kengaytiradi.

O'tkazilgan nazariy va metodik tahlillar kollaborativ o'qitish metodikasini takomillashtirish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim omil ekanligini ko'rsatdi. Ilmiy adabiyotlar tahliliga ko'ra, kollaborativ o'qitish puxta rejalashtirilgan metodik yondashuvlar asosida tashkil etilganda talabalarning faolligi, mustaqil va tanqidiy fikrlashi hamda jamoada ishlash kompetensiyalari rivojlanadi. Xususan, Barkley, Major va Cross tomonidan taklif etilgan kollaborativ topshiriqlar dizayni talabalar o'rtasida o'zaro bog'liqlikni kuchaytirib, bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishga xizmat qilishi aniqlandi [9;b-360].

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, o'quv topshiriqlarining muammoli va ochiq xarakterda loyihalashini talabalarni faol muhokamaga jalb etadi va bilimlarning birgalikda yaratilishini ta'minlaydi. Bu holat Bruffee tomonidan asoslangan ijtimoiy konstruktivistik yondashuv bilan mos keladi. Shuningdek, guruh faoliyatini samarali tashkil etish va individual mas'uliyatni ta'minlash kollaborativ o'qitish samaradorligini belgilovchi muhim omillar sifatida namoyon bo'ldi, bu esa Johnson va Johnson hamda Slavin tadqiqotlari bilan tasdiqlanadi. Muhokama jarayonida o'qituvchining fasilitatorlik roli kollaborativ o'qitish metodikasining muhim tarkibiy qismi sifatida baholandi [6;b-85–118]. Biggs va Tang ta'kidlaganidek, o'qituvchining yo'naltiruvchi faoliyati talabalarning mustaqilligi va o'quv motivatsiyasini oshiradi. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalarni kollaborativ o'qitish jarayoniga integratsiya qilish talabalarning hamkorligini kuchaytirib, o'quv jarayonining moslashuvchanligini ta'minlashi aniqlandi. Umuman olganda, olingan natijalar kollaborativ o'qitish metodikasini takomillashtirish kompleks yondashuvni talab etishini ko'rsatadi va bu yondashuv ta'lim sifatini oshirish uchun muhim ilmiy-metodik asos bo'lib xizmat qiladi [2;b-389].

Xulosa qilib aytganda, kollaborativ o'qitish metodikasini takomillashtirish zamonaviy oliy ta'lim tizimida ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. O'tkazilgan ilmiy tahlillar kollaborativ o'qitish ijtimoiy konstruktivizm g'oyalariga asoslangan holda talabalarning faolligi, mustaqil va tanqidiy fikrlashi hamda jamoada ishlash kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qilishini ko'rsatdi. Metodik jihatdan puxta loyihalangan o'quv topshiriqlari va samarali tashkil etilgan guruh faoliyati kollaborativ o'qitishning pedagogik samaradorligini belgilovchi asosiy omillar sifatida namoyon bo'ldi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari o'qituvchining fasilitatorlik roli va zamonaviy raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish kollaborativ o'qitish metodikasining muhim tarkibiy qismlari ekanligini tasdiqlaydi. Ushbu omillarning izchil qo'llanilishi talabalarning o'quv motivatsiyasini oshirish, mas'uliyat hissini kuchaytirish va bilimlarni chuqur o'zlashtirishga imkon yaratadi. Umuman olganda, kollaborativ o'qitish metodikasini strategik yondashuvlar asosida takomillashtirish oliy ta'lim amaliyotida samarali natijalarga erishish uchun muhim ilmiy-metodik asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Barkley E.F., Major C.H., Cross K.P. Collaborative learning techniques: A handbook for college faculty / E.F. Barkley, C.H. Major, K.P. Cross. – 2-nashr. – San Francisco: Jossey-Bass, 2014 – 416 p.
2. Biggs J., Tang C. Teaching for quality learning at university / J. Biggs, C. Tang. – 4-nashr. – Maidenhead: Open University Press, 2011. – 389 p.
3. Black P., Wiliam D. Developing the theory of formative assessment // Educational Assessment, Evaluation and Accountability. – 2009. – Vol. 21, №1. – P. 5–31.
4. Boud D., Falchikov N. Rethinking assessment in higher education: Learning for the longer term / D. Boud, N. Falchikov. – London: Routledge, 2007. – 336 p.
5. Bruffee K.A. Collaborative learning: Higher education, interdependence, and the authority of knowledge / K.A. Bruffee. – Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1999. – 240 p.
6. Johnson D.W., Johnson R.T., Smith K.A. Cooperative learning: Improving university instruction by basing practice on validated theory // Journal on Excellence in University Teaching. – 2014. – Vol. 25, №3–4. – P. 85–118.
7. Nicol D., Macfarlane-Dick D. Formative assessment and self-regulated learning: A model and seven principles of good feedback practice // Studies in Higher Education. – 2006. – Vol. 31, №2. – P. 199–218.
8. Sadikov A., Karimova D. Oliy ta'limda kollaborativ o'qitish texnologiyalari / A. Sadikov, D. Karimova. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 168 b.
9. Slavin R.E. Instruction based on cooperative learning // Handbook of research on learning and instruction / R. Mayer, P. Alexander (tahr.). – New York: Routledge, 2011. – B. 344–360.
10. Topping K.J. Peer assessment between students in colleges and universities // Review of Educational Research. – 1998. – Vol. 68, №3. – P. 249–276.